

بررسی شاخص قیمت تولید کننده بخش‌های خدمات طی سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۰

رضا هادی زاده و لیلیا تیموریان

گروه شاخص قیمت تولید کننده خدمات

مقدمه: تورم یک متغیر اقتصاد کلان است و در مقایسه با دیگر متغیرهای اقتصاد کلان نظیر بیکاری و نرخ رشد از حساسیت اجتماعی بالاتری برخوردار است. شاخص قیمت به واسطه ارتباط مستقیم با تورم از اهمیت بسزایی برخوردار است. هدف از ساختن یک شاخص قیمت خلاصه کردن قیمت کالاها و خدمات مختلف موجود در اقتصاد در یک عدد در طول زمان است و تورم که به صورت افزایش سطح عمومی قیمت‌ها تعریف می‌گردد از شاخص قیمت بدست می‌آید.

در این گزارش، شاخص قیمت تولید کننده بخش‌های خدمات بررسی و ارتباط تورم این شاخص با تورم مصرف کننده بر اساس نشریات منتشره از سوی مرکز آمار ایران بصورت اجمالی بررسی خواهد شد.

خدمت چیست؟

هر فرد روزانه با انواع خدمات سروکار دارد، این خدمات شامل خدمات عمومی مثل آب، برق، گاز، تلفن و حمل و نقل شهری یا خدمات حرفه‌ای عمومی مانند خدمات بانک، بیمه، بهداشت و درمان و خدمات حرفه‌ای حرفه‌ای کسب و کارهای خدماتی نظیر آرایشگری، شیرینی پزی، هتل و رستوران و ... است. تعریف کلاسیک خدمت عبارتست از کالایی غیرمادی و غیرقابل لمس، که مالکیت و دارایی به همراه ندارد و قابل ذخیره یا جابجایی نیست و بطور معمول در لحظه مصرف به وجود آمده و بعد از مصرف از میان می‌رود. اما تعریف جدید خدمات فراتر از این تعریف است؛ «منطق چیرگی خدمات^۱»، خدمت را بکارگیری قابلیت‌ها از طریق فعالیت‌ها، فرآیندها و عملکردها برای سود خود یا دیگری تعریف می‌کند. طبق تعریف سیستم حساب‌های

ملی^۲ خدمات حاصل یک فعالیت تولیدی هستند که شرایط واحدهای مصرفی را تغییر می‌دهند یا مبادله‌ی محصولات یا دارایی‌های مالی را آسان می‌سازد. این نوع خدمات را می‌توان به ترتیب به عنوان خدمات ایجاد تغییر موثر و خدمات حاشیه‌ای (مارژ) نام برد. خدمات ایجاد تغییر موثر، ستانده‌هایی هستند که بر اساس سفارش تولید می‌شوند و به طور معمول تغییرات موثری هستند که توسط فعالیت های تولید کنندگان بنا به تقاضای مصرف کنندگان در شرایط واحدهای مصرف شونده ایجاد می‌شوند. آنها جدا از تولید شان نمی‌توانند داد و ستد شوند. زمانی که تولید شان کامل می‌شود باید به مصرف کنندگان ارایه شوند.

ویژگی های خدمات عبارتند از:

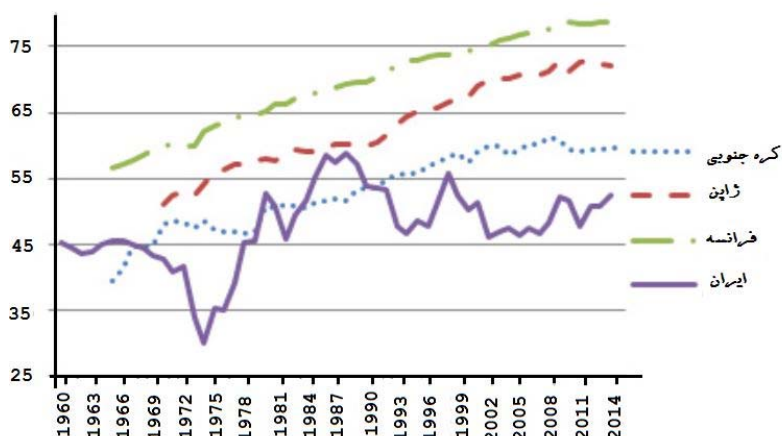
۱. ملموس و مادی نیستند،
۲. از مصرف جدا شدنی نیستند،
۳. انبار نمی‌شوند،
۴. مالکیت نمی‌پذیرند،
۵. تجربیات پیچیده‌ای هستند،
۶. کیفیت شان به سختی سنجیده می‌شود.

اقتصاد جهانی پس از طی عصر صنعتی شدن و عصر اطلاعات با کنترل و بهینه‌سازی گسترده صنعت و یافتن راهکارهای استانداردسازی برای برون سپاری فرآیندها و تحویل گرفتن کالاهای استاندارد صنعتی، از عصر صنعتی عبور کرده و بخش اعظم ارزش (که در اقتصاد با شاخص‌های مالی مانند تولید ناخالص داخلی^۳ سنجیده می‌شود) در بخش خدمات ایجاد می‌گردد. در کشورهای توسعه یافته به صورت متوسط بیش از ۷۰٪ تولید ناخالص داخلی و بیش از ۷۵٪ اشتغال توسط بخش خدمات تأمین می‌شود. در عصر فراصنعتی، ارزش اقتصادی خدمات در حال افزایش است و از سوی دیگر پرداختن به خدمات و ارتباطات و ارزش نهادن به دانش و تعامل انسانی روند مطلوبی به حساب می‌آید. هرچند طراحان همچنان باید تولید محصولات مورد استفاده در ارائه خدمات را، که معمولاً در کشورهای شرقی و با درآمد سرانه پائین صورت می‌گیرد، در طراحی خود مدنظر داشته باشند.

^۲ System of National Accounts(SNA; 2008)
^۳ GDP

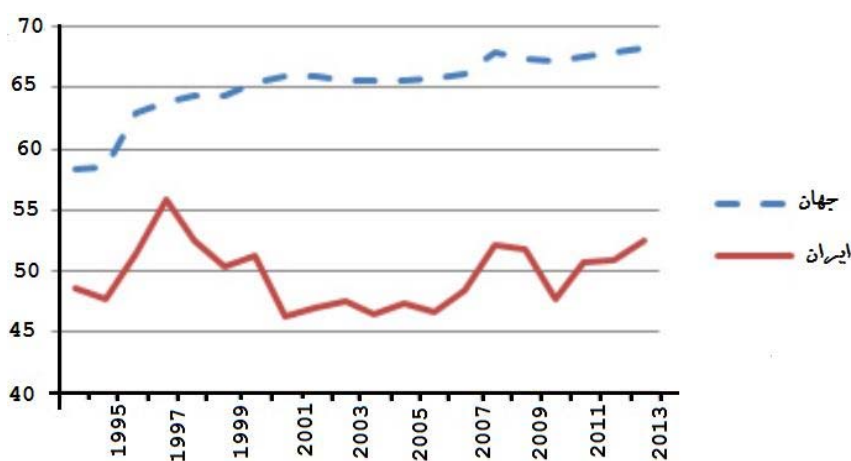
سهم بخش خدمات در اقتصاد کشورها چقدر است؟

بخش خدمات در دهه‌های اخیر رشد چشمگیری را در کشورهای توسعه یافته داشته و در سال ۲۰۱۵ نزدیک به هشتاد درصد از میزان ارزش افزوده در کشورهای هم‌چون فرانسه و ایالات متحده توسط بخش خدمات ایجاد شده است. با توجه به نمودار ۱ مشخص است که بخش بزرگی از ارزش افزوده اقتصاد جهان در بخش خدمات به دست می‌آید. نمودار ۲، میانگین سهم بخش خدمات در اقتصاد جهان را در مقایسه با ایران نشان می‌دهد.

نمودار ۱) سهم بخش خدمات از میزان ارزش افزوده برخی کشورهای جهان و ایران

مأخذ: پرونده: نقش خدمات در اقتصاد (<http://insight.saravapars.com>)

نمودار ۲) سهم بخش خدمات از میزان ارزش افزوده کشورهای جهان در مقایسه با ایران

مأخذ: پرونده: نقش خدمات در اقتصاد (<http://insight.saravapars.com>)

مقایسه سهم خدمات در ایران و جهان

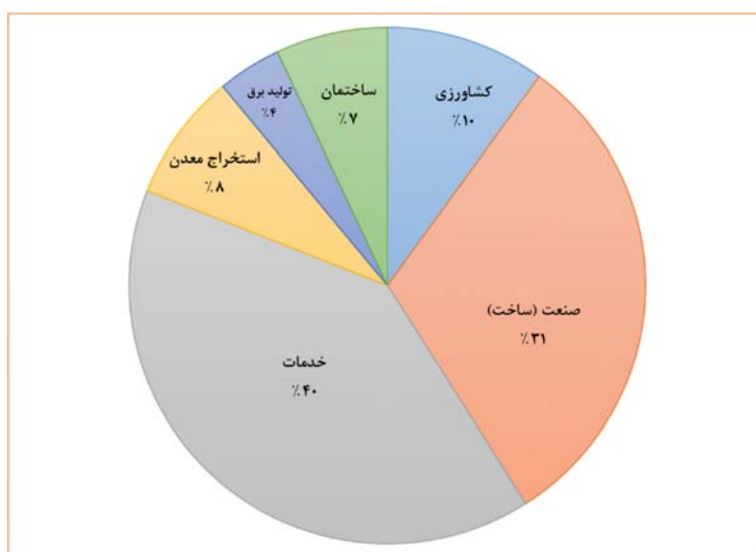
بطور کلی اقتصاد در سه بخش اصلی کشاورزی، صنعت و خدمات تقسیم بندی می‌شود. در توصیه‌های جدید بخش چهارمی به این تقسیم بندی تحت عنوان «دانش محوری» اضافه می‌شود که شامل خدماتی در زمینه فناوری اطلاعات، تولید و پخش اطلاعات، رسانه و توسعه و تحقیق می‌شود. لذا خدمات دانش‌محوری مانند مشاوره، تحصیلات، برنامه‌ریزی مالی، وبلاگ‌نویسی و طراحی را می‌توان در مجموعه‌ی این بخش تعریف کرد. بدین ترتیب خدماتی را که برپایه دانش و تحویل اطلاعات بنا شده‌اند، دربخشی جداگانه مورد مطالعه قرار می‌گیرد. به این ترتیب، با توسعه فناورانه یک اقتصاد، سهم اشتغال ناشی از بخش‌های سوم و چهارم که هر دو مرتبط با بخش خدمات‌اند رو به افزایش است و بخش کشاورزی و صنعت پس از نقطه زمانی که از آن به «صنعتی‌زدایی شدن»^۴ تعبیر می‌شود دچار کاهش سهم می‌گردد. به اقتصاد پس از صنعتی‌زدایی شدن، اقتصاد «پسا صنعتی» گفته می‌شود (مشاغلی که در بخش چهارم قرار می‌گیرند در دوره پسا صنعتی متولد می‌شوند). از ویژگی‌های این اقتصاد آن است که عمده اشتغال در بخش‌های اول و دوم اغلب به دلیل اتوماسیون از میان می‌رود و بیشتر مشاغل در ارتباط با بخش خدمات‌اند و بیش از هفتاد درصد سهم اشتغال در این دوره در بخش خدمات شکل می‌گیرد. به سبب همین حجم و نقش بزرگ بخش خدمات در اقتصاد است که اقتصاددانان به مطالعه دقیق‌تر آن پرداخته‌اند. تمامی این موارد نشانگر نقش حیاتی بخش خدمات در توسعه یک کشور و لزوم توجه نهادهای مسئول به آن است. با توجه به اهمیت روزافزون خدمات، توجه ویژه‌ای را در این بخش و چگونگی توسعه آن در چشم‌اندازهای پیشرفت کشور می‌طلبد.

سهم بخش خدمات از اقتصاد ایران

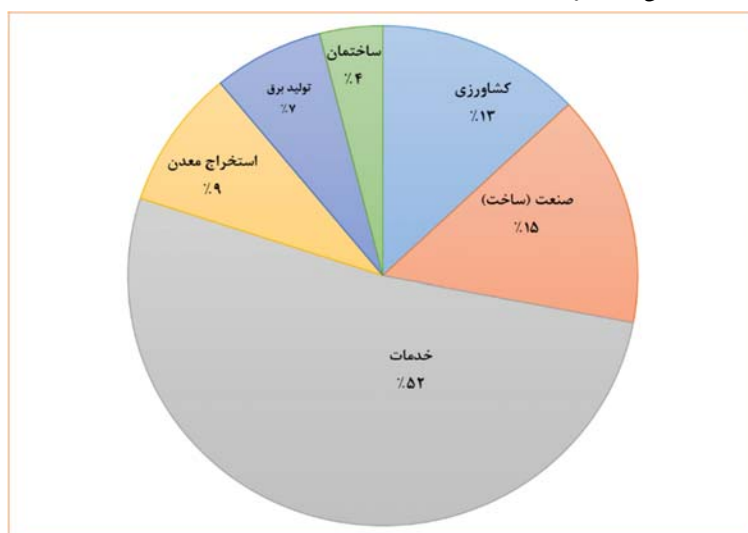
در ایران علی‌رغم سهم بالای نفت از اقتصاد، بخش خدمات، سهمی نزدیک به ۴۰٪ از تولید ناخالص داخلی را دارد و بخش بزرگی از اشتغال در این بخش ایجاد می‌شود که اهمیت این بخش را در اقتصاد ایران نشان می‌دهد. در نمودار ۳ و ۴ سهم ارزش ستانده و ارزش افزوده هر یک از بخش‌های اقتصادی از اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۴ نشان داده شده است. با توجه به میزان قابل توجه سهم بخش خدمات از اقتصاد، اهمیت آن در فرآیند توسعه از اقتصاد سنتی و صنعتی به پسا صنعتی که ذکر شد و همچنین رابطه تورم بخش‌های تولید کننده

^۴Deindustrialization

با تورم مصرف کننده یکی از عناصر مهم پیش بینی تورم مصرف، بررسی شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات به منظور بررسی میزان تورم در بخش های مختلف خدماتی، سهم هریک از این بخش ها در تورم کل خدمات و اثر تورم بخش خدمات بر اقتصاد لازم و ضروری می نماید. بنابراین در ادامه این نوشتار، شاخص قیمت و تورم تولید کننده بخش های خدمات بررسی و سپس به ارتباط آن با تورم مصرف کننده پرداخته خواهد شد.

نمودار ۳) سهم ارزش ستانده بخش های اقتصادی از اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۴
 مأخذ: درگاه ملی آمار ایران

نمودار ۴) سهم ارزش افزوده بخش های اقتصادی از اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۳
 مأخذ: درگاه ملی آمار ایران

شاخص قیمت تولید کننده

شاخص قیمت، یکی از قدیمی ترین شاخص هایی است که برای بررسی تغییرات و تحولات در اقتصاد هر کشوری به کار می رود. این شاخص، تغییرات حاصل از تغییر قیمت کالاها را طی یک دوره زمانی معین نشان می دهند. یکی از مهم ترین کاربردهای این شاخص، اندازه گیری افزایش سطح عمومی قیمت ها (تورم) در یک جامعه است. بسته به اینکه در چه سطحی از اقتصاد (تولید، توزیع و مصرف) این تغییرات محاسبه شود، شاخص های مختلف تولید کننده، عمده فروشی، خرده فروشی و مصرف کننده به دست می آید. شاخص قیمت تولید کننده^۱، متوسط قیمت کالاها و خدماتی است که بنگاه ها به ازای تولید کالا و خدمات دریافت می کنند. به عبارت دیگر، این شاخص ابزاری برای اندازه گیری تغییرات قیمت در بخش های تولیدی یک اقتصاد می باشد و لذا یکی از معیارهای سنجش عملکرد در هر اقتصادی است و تاثیر قابل توجهی بر تصمیم گیری صاحبان صنایع، سرمایه گذاران و حتی سیاستمداران دارد. این شاخص توسط مرکز آمار ایران از سطح عمومی قیمت های مرتبط با بخش های تولیدی محاسبه و بطور فصلی منتشر می شود.

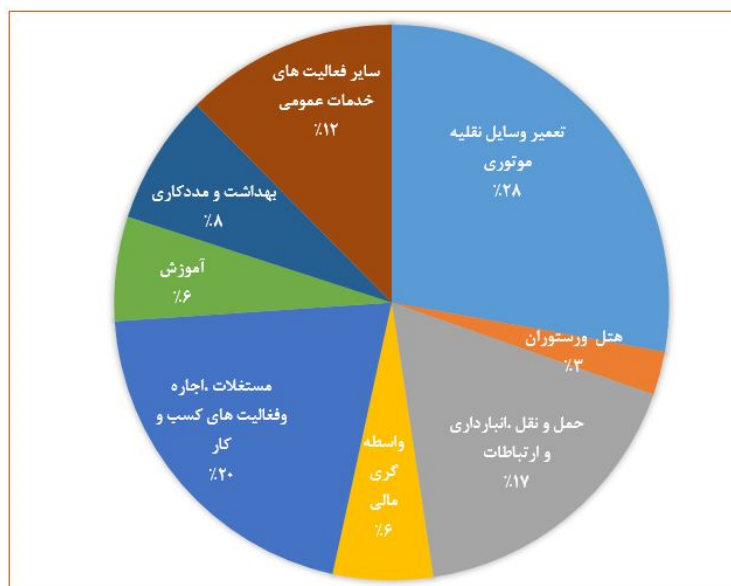
شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات

هدف از محاسبه شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات^۲، اندازه گیری میزان تغییرات در قیمت هایی است که تولیدکنندگان هر یک از بخش های خدمات در ازای فروش خدمات خود دریافت می کنند. شاخص کل قیمت تولید کننده خدمات به صورت یک شاخص وزنی از قیمت تولیدکننده بخش های خدمات محاسبه می شود.

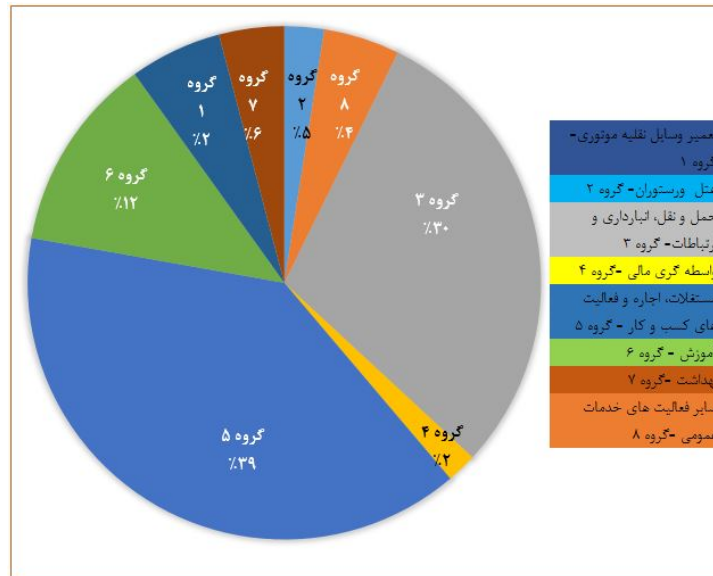
اجزای شاخص قیمت تولیدکننده بخش های خدمات

براساس گزارش شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات منتشره از سوی مرکز آمار، اجزای این شاخص در بردارنده ی ۸ رده الفبایی طبقه بندی فعالیت های اقتصادی ایران (ISIC-rev3.1) است. وزن هر یک از

گروه‌ها میزان تأثیرگذاری آن گروه را در محاسبه شاخص کل قیمت تولیدکننده بخش‌های خدمات نشان می‌دهد. طبق نتایج منتشره از سوی مرکز آمار ایران^۷، «گروه مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار» با ضریب اهمیت ۳۹/۰ واحد بیشترین و گروه «واسطه‌گری‌های مالی (بخش بیمه)» با ۱/۹ کمترین وزن کل شاخص قیمت تولیدکننده بخش‌های خدمات را به خود اختصاص می‌دهند. علاوه بر این، دیگر گروه‌های خدمات به ترتیب دارای ضریب اهمیتی معادل ۲۹/۶ درصد برای گروه «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات»، ۱۲/۳ درصد برای گروه «آموزش»، ۵/۸ درصد برای گروه «بهداشت»، ۴/۸ درصد برای گروه «هتل و رستوران» و ۴/۱ درصد برای گروه «سایر فعالیت‌های خدمات عمومی و اجتماعی شخصی» می‌باشند. همانطور که در نمودارهای ۵ و ۶ مشاهده می‌شود سهم هر بخش در طرح شاخص قیمت خدمات از سهم همان بخش در اقتصاد (ستانده سال ۱۳۹۰) متفاوت می‌باشد که می‌تواند دلیل روش وزن دهی متفاوت در این طرح باشد. روش وزن دهی در این طرح با توجه به نظر و دانش کارشناسی انجام شده است. همسانی روند تغییر قیمت‌ها و توجه به کشش‌های جانشینی بین اقلام در هر فعالیت در تصمیم‌گیری‌های بسیار دخیل بوده است.

نمودار (۵) سهم بخش‌های خدماتی از اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۰

نمودار ۶) سهم بخش‌های خدماتی در شاخص قیمت در سال ۱۳۹۰

مشخصات طرح شاخص قیمت تولیدکننده خدمات

هدف این طرح، تهیه شاخص کل قیمت تولیدکننده بخش‌های خدمات در کل کشور می‌باشد. جامعه هدف شامل کلیه محصولات خدماتی در داخل کشور بر اساس طبقه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی ایران (ISIC rev3.1) است و در ضمن جامعه آمارگیری شامل محصولات خدماتی است که قیمت‌گیری از آنها انجام می‌پذیرد. واحد آماری این طرح، کلیه محصولات خدماتی است که به عنوان نماینده هریک از گروه‌های فوق‌الذکر از آنها قیمت‌گیری می‌شود. چارچوب نمونه‌گیری در این طرح، فهرست کارگاه‌های ارائه‌دهنده خدمات برای بخش خدمات است که از طریق «طرح آمارگیری از کارگاه‌های صنعتی کشور» حاصل شده است. با توجه به ماهیت طرح، سطح جغرافیایی جمع‌آوری اطلاعات آماری مورد نظر، کل کشور (سطح ملی) می‌باشد. در مورد قیمت ارقام مورد بررسی، زمان آماری طول یک فصل است. در این طرح، آمارگیران با مراجعه مستقیم به کارگاه‌های نمونه، اقدام به جمع‌آوری قیمت‌ها می‌نمایند.

فرمول‌های محاسباتی شاخص کل قیمت تولیدکننده بخش‌های خدمات

در این مطالعه، ابتدا شاخص هر ۸ رده مذکور بطور جداگانه محاسبه شده و با متوسط‌گیری موزون با توجه به ضرایب اهمیت مذکور برای هر رده، شاخص کل خدمات تولید می‌شود. برای محاسبه شاخص بخش‌های خدمات از فرمول اصلی لاسپیرز بهره گرفته می‌شود. ضرایب اهمیت بر اساس ارزش ستانده هر بخش در سال پایه (۱۰۰ = ۱۳۹۰) می‌باشند.

مروری بر روند تغییرات اجزای شاخص قیمت تولیدکننده بخش‌های خدمات طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶

- بررسی مقدار شاخص کل خدمات طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد که این شاخص از روند افزایشی برخوردار است بطوریکه از مقدار ۱۰۰ در سال مرجع ۱۳۹۰ به مقدار ۲۴۲/۶ در سال ۱۳۹۶ می‌رسد. همچنین بررسی مقدار شاخص در رده‌های تشکیل دهنده بخش‌های خدمات حاکی از آن است که این روند افزایشی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ حفظ شده است.
- علاوه بر این، بررسی تورم شاخص کل خدمات طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد که این نرخ در سال ۱۳۹۲ با یک افزایش و سپس طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵ با کاهش روبرو بوده است، بطوری که نرخ تورم از ۲۴ در سال ۱۳۹۲ به ۸/۹ در سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ رسیده است. به عبارتی سرعت افزایش قیمت در رده‌های خدماتی کاهش یافته است.
- در سال ۱۳۹۱ تورم شاخص کل نسبت به سال قبل با افزایش ۲۲/۳ روبرو بوده است. از دلایل افزایش رشد شاخص قیمت تولیدکننده خدمات می‌توان به افزایش تورم شاخص رده‌های تشکیل دهنده گروه خدمات اشاره نمود. بیشترین تورم در بین رده‌های تشکیل دهنده شاخص کل قیمت خدمات مربوط به رده واسطه‌گری‌های مالی (بیمه) با تورم ۵۷/۲ است و کمترین تورم مربوط به رده آموزش ۱۳/۳ می‌باشد. بیشترین میزان اثرگذاری در افزایش شاخص کل در سال ۱۳۹۱ با در نظر گرفتن ضریب اهمیت، به رده حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با ضریب اهمیت ۶/۲۹ درصد اختصاص دارد.

- در سال ۱۳۹۲ روند صعودی نرخ تورم شاخص کل نسبت به سال قبل حفظ شده و از ۲۲/۳ به ۲۴ درصد رسیده است. در ضمن، بیشترین میزان نرخ تورم شاخص قیمت تولیدکننده خدمات مربوط به رده هتل و رستوران با ۴۰/۶ درصد افزایش است. کمترین میزان نرخ تورم شاخص قیمت تولیدکننده در این سال مربوط به رده واسطه گری مالی با ۱۵/۹ درصد است. بیشترین میزان اثرگذاری در افزایش شاخص کل در سال ۱۳۹۲ با توجه به ضریب اهمیت، در میان ۸ رده اختصاصی به رده حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با ضریب اهمیت ۲۹/۶ و پس از آن به رده مستغلات، اجاره و فعالیت های کسب و کار با ضریب اهمیت ۳۹ درصد مربوط می شود.

- در سال ۱۳۹۳ با توجه به سیاست های دولت، نرخ تورم شاخص کل نسبت به سال قبل با کاهش مواجه و به ۱۹ درصد رسیده است. در این سال تمامی رده های تشکیل دهنده شاخص قیمت تولیدکننده خدمات به جز رده های واسطه گری مالی و آموزش با کاهش مواجه شده اند. همچنین، رده هتل و رستوران بیشترین مقدار کاهش (که نسبت به سال قبل ۱۹/۱ درصد افزایش) و رده مستغلات، اجاره و فعالیت های کسب و کار کمترین میزان کاهش (که نسبت به سال قبل ۱۴/۵ درصد افزایش) را در میان رده ها داشته اند. بیشترین میزان اثرگذاری در افزایش شاخص کل در سال ۱۳۹۳ با توجه به ضریب اهمیت، به رده حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با ضریب اهمیت ۲۹/۶ درصد اختصاص داشته است. علاوه بر این در سال ۱۳۹۳، نرخ تورم رده «بهداشت و مددکاری اجتماعی» با ۲۷/۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل، بیشترین مقدار افزایش را در میان سایر رده ها دارد.

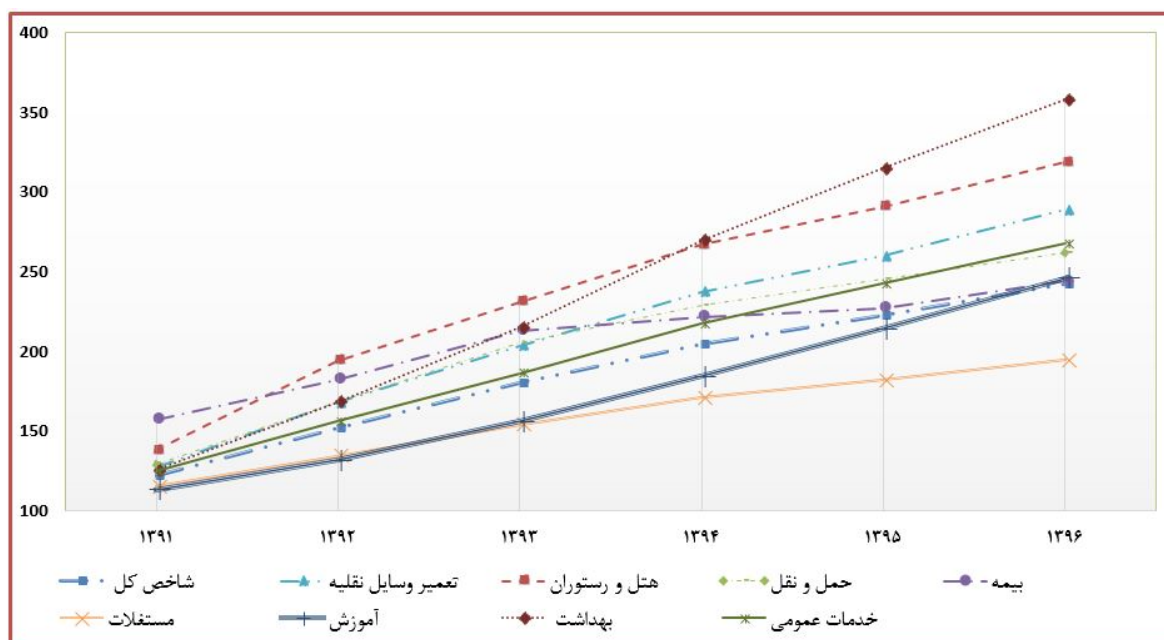
- در سال ۱۳۹۴ نرخ تورم شاخص کل خدمات با حفظ روند کاهشی نسبت به سال قبل ۱۰/۹ درصد افزایش یافته است. در این سال نرخ تورم تمامی رده های تشکیل دهنده شاخص قیمت تولیدکننده خدمات با کاهش مواجه شده اند. در این سال رده بهداشت و مددکاری اجتماعی با ۲۵/۵ درصد افزایش نسبت به سال قبل و پس از آن آموزش شب ۱۸/۲۱ درصد افزایش بالاترین نرخ تورم را در میان رده های خدمات داشته اند. بیشترین میزان اثرگذاری در افزایش شاخص کل در سال ۱۳۹۴ با توجه به ضریب اهمیت، به رده مستغلات، اجاره و فعالیت های کسب و کار با ضریب اهمیت ۳۹ درصد اختصاص دارد.

- در سال ۱۳۹۵ شاخص کل خدمات به عدد ۱۸۱/۹ رسید و نرخ تورم شاخص کل با حفظ روند کاهشی نسبت به سال قبل ۶/۴ درصد افزایش یافته است. در این سال همانند سال گذشته نرخ تورم تمامی رده های

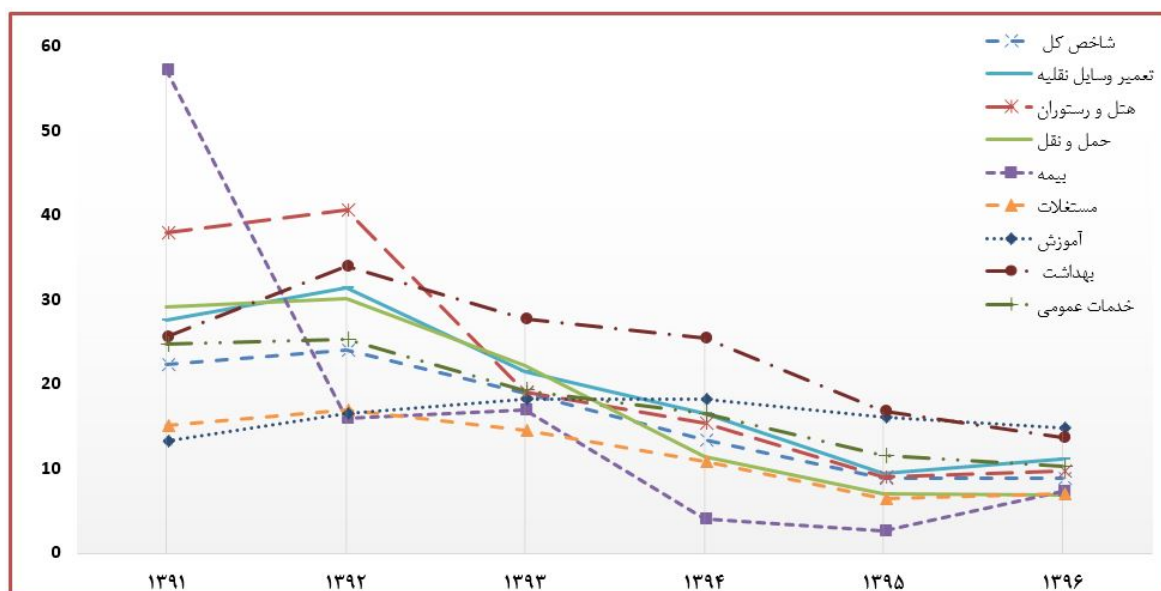
تشکیل دهنده شاخص قیمت تولیدکننده خدمات با کاهش مواجه شده‌اند. در این سال رده بهداشت و مددکاری اجتماعی با ۱۶/۸ درصد افزایش نسبت به سال قبل و پس از آن آموزش با ۱۶/۱ درصد افزایش بالاترین نرخ تورم را در میان رده‌های خدمات داشته‌اند. بیشترین میزان اثرگذاری در افزایش شاخص کل در سال ۱۳۹۵ با توجه به ضریب اهمیت، به رده مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار با ضریب اهمیت ۳۹ و پس از آن به رده حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با ضریب اهمیت ۲۹/۶ درصد اختصاص داشته است.

• در سال ۱۳۹۶ شاخص کل خدمات به عدد ۲۴۲/۶ رسید و نرخ تورم شاخص کل با حفظ روند ثابت نسبت به سال قبل ۸/۹ درصد بوده است. در این سال رده آموزش با ۱۴/۸ درصد افزایش بخش بهداشت و مددکاری اجتماعی با ۱۳/۷ درصد افزایش نسبت به سال قبل بالاترین نرخ تورم را در میان رده‌های خدمات داشته‌اند. بیشترین میزان اثرگذاری در افزایش شاخص کل در سال ۱۳۹۶ با توجه به ضریب اهمیت، به رده حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات با ضریب اهمیت ۲۹/۶ درصد و پس از آن به رده مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار با ضریب اهمیت ۳۹ درصد اختصاص داشته است.

در نمودارهای ۷ و ۸ روند تغییرات شاخص قیمت و تورم رده‌های خدمات به تصویر کشیده شده است.

نمودار ۷) شاخص سالانه بخش‌های خدمات طی سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۶

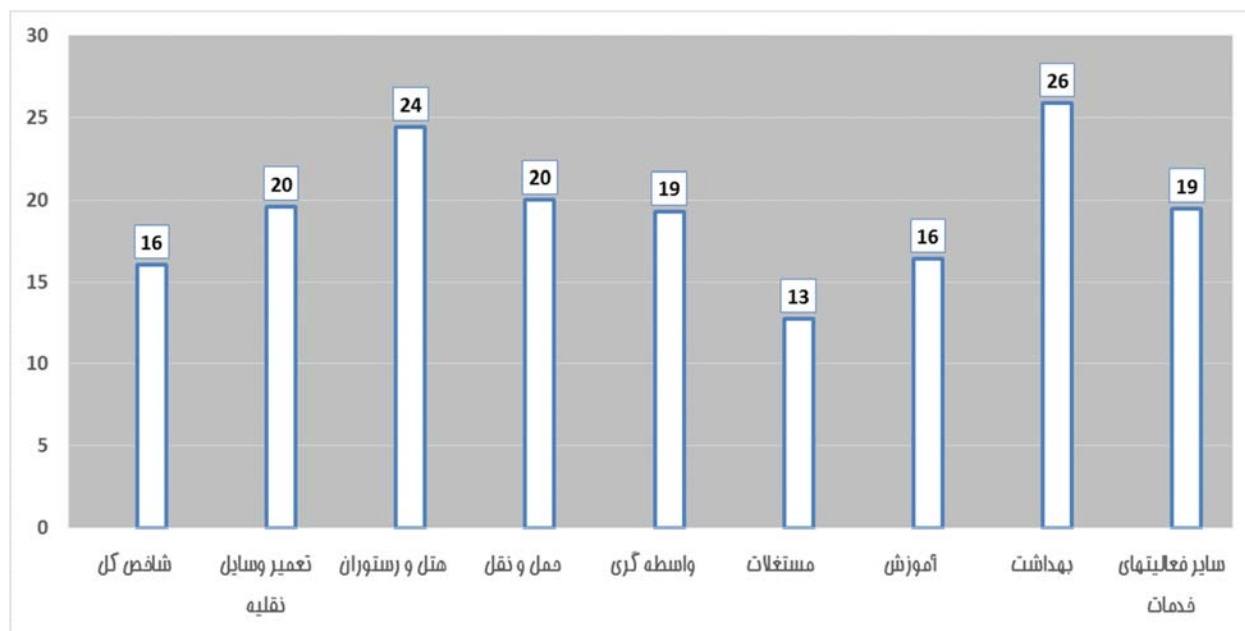
نمودار ۸) روند تورم سالانه بخش‌های خدمات طی سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۱

میانگین تورم شاخص کل بخش‌های خدمات طی سالهای ۱۳۹۰-۱۳۹۶

برای بررسی بیشتر تورم بخش‌های خدمات، تورم سالانه هر یک از بخش‌ها در دوره زمانی مورد بررسی (۱۳۹۰-۱۳۹۶) محاسبه و سپس میانگین ۶ ساله آن بدست آمده است. خلاصه این نتایج در جدول ۱ و نمودار مربوط به آن در نمودار ۹ نشان داده شده است. بررسی میانگین تورم ۶ ساله بخش‌های خدمات نشان می‌دهد که در این دوره زمانی گروه بهداشت و مددکاری بطور متوسط دارای بیشترین تورم و پس از آن گروه هتل و رستوران و گروه تعمیر وسایل نقلیه در میان سایر گروه‌ها بوده است. گروه املاک و مستغلات و واسطه‌گری های مالی بطور متوسط دارای کمترین تورم هستند.

جدول (۱) میانگین ۶ ساله تورم بخش های خدماتی طی ۱۳۹۰-۱۳۹۶

نام رده	میانگین ۶ ساله تورم
گروه اختصاصی خدمات	۱۵
تعمیر وسایل نقلیه موتوری، موتور سیکلت و کالاهای شخصی و خانگی	۱۷/۹
هتل و رستوران	۱۸/۵
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۱۴/۹
واسطه‌گری‌های مالی (بیمه)	۱۰/۳
مستغلات، اجاره و فعالیت‌های کسب و کار	۱۱
آموزش	۱۶/۱
بهداشت و مددکاری اجتماعی	۲۲/۸
سایر فعالیت‌های خدمات عمومی، اجتماعی و شخصی	۱۷

نمودار (۹) میانگین ۶ ساله تورم بخش های خدماتی طی ۱۳۹۰-۱۳۹۶

به منظور تجزیه و تحلیل هرچه بیشتر بخش‌های خدمات و تأثیرگذاری آنها بر تورم کل خدمات، در این قسمت، روند نرخ تورم در هریک از بخش‌های خدمات بررسی شده است. در ذیل سعی شده است بیشترین و کمترین میزان نرخ تورم هر یک از بخش‌ها در کنار سهم آنها روی تورم کل خدمات گزارش شود.

۱. رده حمل و نقل طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۲ با مقدار ۳۰/۲ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۶ با مقدار ۶/۹ بوده است. این بخش همواره دارای بیشترین سهم از تورم کل بخش‌های خدمات بوده است بطوریکه این بخش در بیشترین مقدار ۴۰ و در کمترین مقدار ۲۵ درصد روی تورم کل تأثیر گذار بوده است.

۲. رده مستغلات در رتبه دوم تأثیرگذاری طی این دوره، در بیشترین مقدار ۲۷ و در کمترین مقدار ۲۴ درصد سهم از تورم کل بخش‌های خدمات را دارا بوده است. این بخش طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۲ با مقدار ۲۵/۳ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۶ با مقدار ۱۰/۳ بوده است.

۳. رده آموزش طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۳ با مقدار ۱۸/۳ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۱ با مقدار ۱۳/۳ بوده است. این بخش در بیشترین مقدار ۲۰ (در سال ۱۳۹۵) و در کمترین مقدار ۷ درصد سهم از تورم کل بخش‌های خدمات را دارا بوده است.

۴. رده بهداشت طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۲ با مقدار ۳۳/۹ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۱ با مقدار ۱۳/۷ بوده است. همانند بخش آموزش، این رده بیشترین تأثیرگذاری را در سال ۱۳۹۵ با ۱۴ درصد و کمترین مقدار را با ۷ درصد در سال ۱۳۹۱ از تورم کل بخش‌های خدمات را دارا بوده است.

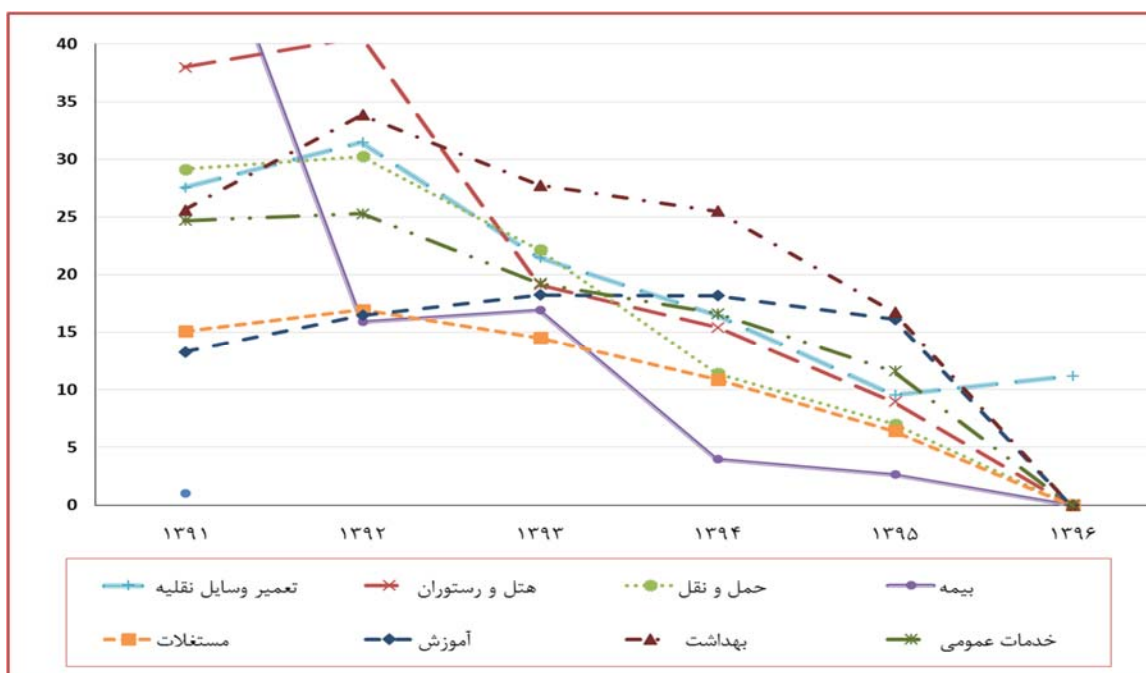
۵. رده هتل و رستوران طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۲ با مقدار ۴۰/۶ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۵ با مقدار ۹/۰ بوده است. این رده طی این دوره ۶ الی ۹ درصد سهم از تورم کل بخش‌های خدمات را دارا بوده است.

۶. رده سایر فعالیت‌های خدماتی در رتبه ششم تأثیرگذاری در بیشترین مقدار ۶ (در سال ۱۳۹۵) و کمترین مقدار ۴ (در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) روی تورم خدمات کل بوده است. این رده طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۲ با مقدار ۲۵/۳ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۶ با مقدار ۱۰/۳ بوده است.

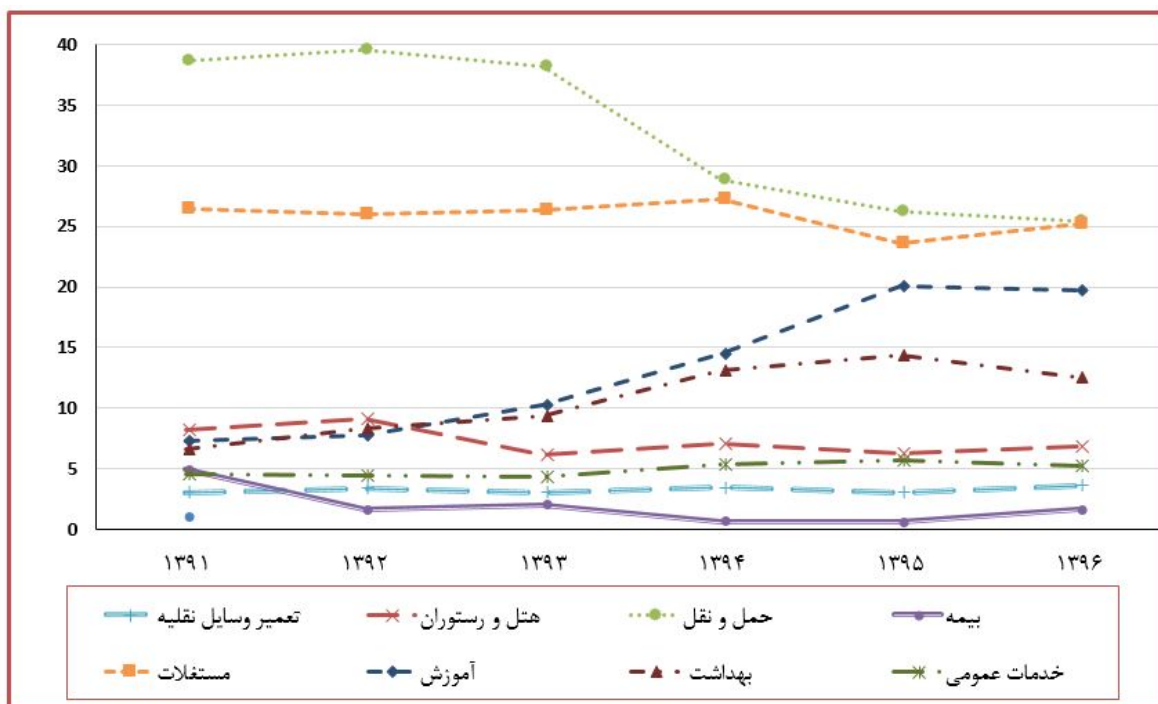
۷. رده تعمیر وسایل نقلیه موتوری طی این دوره دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۲ با مقدار ۳۱/۴ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۵ با مقدار ۹/۵ بوده است. همچنین این رده طی این دوره ۳ الی ۴ درصد سهم از تورم کل بخش های خدمات را دارا بوده است.

۸. رده واسطه گری های مالی با توجه به اینکه کمترین سهم را در محاسبه شاخص کل قیمت بخشهای خدمات دارد، طی این دوره با کمترین تاثیرگذاری روبرو بوده است. این بخش در بیشترین مقدار ۵ و در کمترین مقدار زیر ۵ درصد در تورم کل خدمات سهم بوده است. همچنین این رده دارای بیشترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۱ با مقدار ۵۷/۲ و کمترین نرخ تورم در سال ۱۳۹۵ با مقدار ۲/۶ بوده است.

نمودارهای ۱۰ و ۱۱ روند نرخ تورم و سهم هر یک از بخش های خدمات را روی تورم کل خدمات نشان می- دهند.

نمودار ۱۰) روند نرخ تورم بخش های خدماتی

نمودار ۱۱) سهم بخش‌های خدماتی از تورم خدمات کل

ارتباط شاخص قیمت کل تولیدکننده خدمات و شاخص قیمت کل خدمات مصرفی خانوارهای شهری

شاخص قیمت تولیدکننده روند تغییرات قیمت‌ها را از دیدگاه تولیدکننده و خریدار در بخش‌های مختلف اقتصادی (کشاورزی، صنعت و خدمات) نشان می‌دهد. هر افزایش یا کاهش در شاخص قیمت تولیدکننده با یک وقفه زمانی در شاخص قیمت مصرف‌کننده نیز مشاهده می‌شود به همین دلیل در ادبیات اقتصادی از شاخص قیمت تولیدکننده به عنوان یک شاخص پیش‌نگر^۱ یاد می‌شود؛ به این معنی که با بررسی این شاخص می‌توان از سطح تغییر قیمت‌ها در بازار کالاها و خدمات مصرفی یا تورم اطلاع کسب کرد. به عبارت دیگر از تغییرات شاخص قیمت تولیدکننده می‌توان برای پیش‌بینی تورم مصرف‌کننده استفاده کرد.

برای همین منظور، روند شاخص قیمت تولیدکننده بخش خدمات و خدمات مصرفی خانوارهای شهری مورد بررسی قرار گرفته است. مقایسه روند شاخص قیمت تولیدکننده بخش‌های خدمات و خدمات مصرفی خانوارها در طرح (CPI) (نمودار ۱۲) در این دوره زمانی موید پیش‌نگر بودن شاخص‌های تولیدکننده بر

^۱Leading Indicator

شاخص های مصرف کننده می باشد. زیرا خدمات ارایه شده توسط تولید کنندگان با فاصله زمانی کوتاه به مصرف کنندگان آن خدمت ارایه می شود و هرگونه افزایشی در شاخص قیمت تولید کننده خدمات با فاصله زمانی اندکی موجب افزایش شاخص قیمت خدمات مصرفی توسط خانوارها شده است. نظر به اینکه کنترل تورم یکی از اهداف مهم دولت ها می باشد اقدام مناسب در زمان افزایش نرخ تورم در شاخص تولید کننده در مقایسه با زمانی که این افزایش تورم به شاخص مصرف کننده می رسد موثرتر خواهد بود.

نمودار ۱۲) روند شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات و خدمات مصرفی خانوارهای شهری

جمع بندی

بطور خلاصه این تحلیل در ۱۴ بخش از جمله؛ سهم بخش خدمات در اقتصاد کشورها و ایران، شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات، روند تغییرات قیمتی اجزای شاخص قیمت تولید کننده بخش های خدمات طی سالهای ۱۳۹۰-۱۳۹۶ و ارتباط این شاخص با شاخص قیمت خدمات مصرفی خانوارهای شهری ارائه شده است.

بررسی مقدار شاخص کل خدمات طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۶ نشان می‌دهد که شاخص خدمات و شاخص رده‌های تشکیل دهنده بخش‌های خدمات از روند افزایشی برخوردار است درحالی‌که بررسی تورم شاخص کل خدمات طی همین دوره از روند یکسانی برخوردار نبوده و این نرخ ابتدا افزایشی و سپس کاهشی بوده است. در این تحلیل، تورم سالانه هر یک از بخش‌ها محاسبه و سپس میانگین ۶ ساله آن بررسی شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که «گروه بهداشت و مددکاری» بطور متوسط دارای بیشترین تورم در میان سایر گروه‌ها بوده است در حالی‌که گروه «واسطه‌گری‌های مالی (بیمه)» بطور متوسط دارای کمترین تورم هستند. اکثر رده‌های تشکیل دهنده بخش‌های خدمات بیشترین نرخ تورم خود را در سال ۱۳۹۲ تجربه کرده‌اند. در طی این دوره، بیشترین نرخ تورم با ۵۷,۲ درصد در سال ۱۳۹۱ و کمترین مقدار این نرخ با ۲,۶ درصد در سال ۱۳۹۵ متعلق به رده «واسطه‌گری‌های مالی (بیمه)» در میان رده‌های تشکیل دهنده بخش‌های خدمات بوده است. همچنین، رده «حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات» طی این دوره همواره دارای بیشترین سهم از تورم کل بخش‌های خدمات بوده است و رده «مستغلات» در رتبه دوم تاثیرگذاری را در تورم کل بخش‌های خدمات دارا بوده است. بعلاوه، رده «واسطه‌گری‌های مالی (بیمه)» با توجه به اینکه کمترین سهم را در محاسبه شاخص کل قیمت بخش‌های خدمات دارد، طی این دوره با کمترین تاثیرگذاری روبرو بوده است.